

Atlas Fontium

Współczesna nauka dysponuje narzędziami gromadzenia, analizy i rozprzestrzeniania informacji, jakich nie znały poprzednie pokolenia. Obok tekstu i obrazu uzyskaliśmy możliwość posługiwania się danymi o złożonej, wielowymiarowej strukturze i nowych funkcjonalnościach – począwszy od prostych arkuszy kalkulacyjnych, poprzez bazy danych, na rozbudowanych portalach z aplikacjami GIS skończywszy. Szczególne znaczenie mają one w badaniach geograficzno-historycznych: pozwalają na efektywne wykorzystanie dużych zbiorów danych, ich analizę przestrzenną i prezentację kartograficzną.

Było wręcz oczywiste, że sięgniemy po te instrumenty, przetwarzając bogate zasoby statystyczne szesnastowiecznych rejestrów poborowych (spisów podatkowych) na potrzeby rekonstrukcji granic administracyjnych i osadnictwa. Przygotowywany w Zakładzie Atlasu Historycznego wielkopolski tom serii „Mapy szczegółowe XVI wieku” od początku miał znacząco wykraczać poza tradycyjną formę drukowaną. Już samo zbieranie materiałów prowadzone było w arkuszach kalkulacyjnych, a następnie w relacyjnej bazie danych. Poprzez system identyfikatorów i operatory GIS dane wydobywane ze źródeł były od razu łączone z przestrzenią. Szybko doszliśmy do wniosku, że należy je nie tylko wykorzystać do dalszej pracy, ale także opublikować jako dokumentację źródłową. Edycja ta oraz odtworzone struktury administracyjne i sieć osadnicza

były ze sobą ściśle powiązane – razem tworzyły przestrzenną bazę danych.

Stanęliśmy przed problemem publikacji takiego materiału, ponieważ na rynku wydawniczym nie spotkaliśmy się dotąd z ofertą wykraczającą poza druk tekstu i obrazu. Postanowiliśmy więc takie miejsce stworzyć, w związku z czym uruchomiony został portal „Atlas Fontium”¹. Początkowo miała to być po prostu witryna, następnie seria wydawnicza pt. „Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski” i wreszcie czasopismo. O ile witryna i seria utrzymały się w postaci założonej na początku, o tyle periodyk zdecydowaliśmy się połączyć z czasopismem „Studia Geohistorica”, tworząc w nim osobny dział.

Mają tu być zamieszczane te artykuły, którym towarzyszą dodatkowe materiały w postaci aktywnych tabel (arkuszy kalkulacyjnych), danych przestrzennych oraz dedykowanych aplikacji. Będą one umieszczane na witrynie „Atlas Fontium”, w osobnej zakładce opatrzonej tytułem czasopisma. Część tekstowa znajdzie się w obu miejscach, w wydaniu papierowym i cyfrowym. Liczymy, że autorzy będą od razu nadsyłać gotowe pliki, ale redakcja może też sama zaproponować odpowiednie uzupełnienie, jeśli przekazany artykuł będzie bogaty w odniesienia przestrzenne. Dużym ułatwieniem dla obu stron będzie wykorzystanie do tego odpowiednich zasobów prezentowanych na stronie, przede wszystkim identyfikatorów miejscowości. ■

Marek Słoń
(Warszawa)

¹ Zob. atlasfontium.pl (dostęp: 19 listopada 2017).

Atlas Fontium

Modern science possesses tools of collecting, analyzing and disseminating information that the previous generations did not have. Alongside texts and images, we have acquired the ability to utilize data with a complex, multidimensional structure and new functionalities – from simple spreadsheets through databases on sophisticated portals with GIS applications. They are particularly important in historical geography, allowing for the effective use of data sets, their spatial analysis and cartographic presentation.

Therefore, it is unsurprising that we would reach for these instruments, processing the rich statistical resources of sixteenth century tax registers in order to reconstruct the settlements and administrative borders. From its inception, the volume about Greater Poland in the series “Detailed Maps of the Sixteenth Century” prepared by the Department of the Historical Atlas was intended to transcend the traditional printed form. The collection of materials itself was carried out in spreadsheets and, later, in a relational database. Through the system of IDs and GIS operators, the data extracted from sources was immediately placed in a spatial context. We quickly came to the conclusion that the data should not simply be used in our work, but should also be published as source documentation. This edition and the reconstructed administrative structures and settlement

network were closely related – together they formed the spatial database.

We were then faced with the problem of publishing such material, because the publishers could not provide an offer that went beyond the traditional printing of text and images. As a result, we decided to solve the problem ourselves by launching the forum “Atlas Fontium.”¹ At first, the initiative was supposed to be limited to a website, then the series “The Atlas of Sources and Materials for the History of Old Poland,” and, finally, a magazine. While the website and series did not diverge from their original concept, we decided that the periodical should be included in the magazine “*Studia Geohistorica*” as a separate subsection.

The articles, which are accompanied by additional materials in the form of spreadsheets, spatial data and dedicated applications, will be printed in the magazine. They will be posted on the Atlas Fontium website, in a separate tab with the title of the periodical. The text of the articles will be published in both physical and digital forms. We are hoping that the authors will send us ready files, but the editorial office can also offer an appropriate supplement, if the article provided will be rich in spatial references. Helpful to both sides will be the use of relevant resources presented on the site, above all the IDs of settlements. ■

Marek Słóń
(Warsaw)

¹ See atlasfontium.pl (access: November 19, 2017).

Atlas Fontium

Die moderne Wissenschaft verfügt über Werkzeugen zum Sammeln, Analyse und Verbreitung der Informationen, die den vorherigen Generationen nicht bekannt waren. Nebst Text und Bild besteht auch die Möglichkeit die Daten mit einer vielfältigen, mehrdimensionalen Struktur und neuen Funktionalitäten zu nützen. Zu diesen gehören sowohl solche relativ einfache Lösungen wie Kalkulationstabellen, wie auch Datenbanken bis zu vielfältigen Portalen und fortgeschrittenen GIS Lösungen. Sie haben einen besonders großen Einfluss auf historisch-geographische Forschung, da sie nicht nur effektive Nutzung von großen Datenvolumen erlauben, sondern auch deren räumliche Analyse und kartographische Darstellung ermöglichen.

Es war also selbstverständlich, dass zu diesen Instrumenten gegriffen wurde, um die voluminösen, statistischen Bestände der Steuerlisten aus dem 16. Jahrhundert für die Zwecke der Rekonstruktion der administrativen Grenzen und des Siedlungsnetzes möglichst vollständig zu untersuchen. Der großpolnische Band der Serie „Historisches Atlas von Polen. Die detaillierten Karten des 16. Jahrhunderts“, der in der Abteilung des Historischen Atlases vorbereitet wurde, sollte vom Anfang an nicht nur zu der traditionellen, gedruckten Form begrenzt werden, sondern auch diese modernen Lösungen anwenden. Schon das Sammeln von Quelldaten wurde mithilfe zuerst der Kalkulationstabellen und später einer Datenbank durchgeführt. Dank der IDs und Operatoren von GIS wurden die aus den Quellen gewonnen Daten sofort mit dem Raum verbunden. Schnell ist die Arbeitsgruppe zum Schluss gekommen, dass die errungenen Ergebnisse nicht nur in den weiteren Arbeiten verwendet werden sollten, sondern auch als Quelldokumentation veröffentlicht. Diese Quellenedition und

die rekonstruierten Administrationsstrukturen samt dem Siedlungsnetz wurden eng miteinander verbunden, so dass sie eine Raumdatenbank zusammenstellen.

Als die große Herausforderung stellte sich die Veröffentlichung solches Materials heraus, da auf dem Markt bisher eine entsprechende Publikationsform fehlte. Dieser Erkenntnis folgte die Entscheidung, eine Möglichkeit zu entwickeln, nicht nur Text und Bild aber auch weitere Datenformen, darunter interaktive, zu präsentieren, was zur Entstehung des Portals „Atlas Fontium“¹ führte. Anfänglich sollte es eine Internet-Vitrine sein, dann eine Veröffentlichungsserie „Atlas von Quellen und Materialien zur Geschichte von alten Polen“, es war auch eine Zeitschrift geplant. Die zwei ersten Vorhaben wurden in der ursprünglichen Form durchgeführt. Die beabsichtigte Zeitschrift wurde jedoch als Sonderbereich von „Studia Geohistorica“ eingerichtet.

Hier sollten Texte mit einem digitalen Bestandteil veröffentlicht werden, worunter primär Kalkulationstabellen, Raumdatenbanken wie auch Applikationen zu verstehen sind. Die elektronische Variante wird in der Vitrine „Atlas Fontium“ veröffentlicht. Der Textteil wird sowohl on-line wie auch in gedruckter Form publiziert. Wir bevorzugen Dateien mit vollständigen digitalen Lösungen, sind aber auch bereit, eine entsprechende digitale Form für die Texte vorzuschlagen, in denen räumliche Aspekte stark entwickelt werden. Dabei wäre sowohl für uns wie auch für die Autor(inn)en vom Vorteil, wenn sie dabei unsere Dateivorlagen, vor allem OrtIDs verwenden würden. ■

Marek Słoń
(Warschau)

¹ Siehe atlasfontium.pl (Zugang: 19. November 2017).